

Bojan Bratina

Ciril Zlobec: *Tiho romanje k zadnji pesmi.*

Ljubljana: Mladinska knjiga (zbirka Nova slovenska knjiga), 2010.

Ciril Zlobec je markantna pesniška osebnost, ki je zaznamovala slovensko literarno stvarnost vse od leta 1953, ko je z nastopom štirih pesnikov (Zlobec, Kovič, Menart in Pavček) v pesniški zbirki *Pesmi štirih* odločno krenil v smer intimizma in poglobljene zazrtosti vase. Pesnik *Pobeglega otroštva* je že nakazal harmonično apolinično liriko, v kateri vedno najdemo idealiteto ali svet odrešitve, skozi katero se pesnik nadgrajuje in pre-sega stopnje vegetiranja v aktivno sprejemanje življenja. Skozi idealiteto otroštva kot dobe naivnega in čistega sprejemanja sveta pa že zaznavamo tudi prostor in širšo realno stvarnost, ki je vezana na otroštvo – to je na Kras. Prostor ali pokrajino, ki jo je umetniško poosebljeno oblikoval že Kosovel, je Zlobec ponotranjil z odzivanjem na Kras v različnih obdobjih in z različnimi izkušnjami. Če gre v romanu *Spomin kot zgodba* za racionalen odnos do preživljanja na Krasu, le-ta doživi drugačno odzivanje v ljubezenski liriki in morda najgloblje občuteno ravno v pesniški zbirki *Tiho romanje k zadnji pesmi*.

V zadnjih zbirkah smo občutili izjemno erotično zavest, ki se je izoblikovala v prepoznavno besedno zvezo “ljubezen dvoedina”. Dvopolnost ljubezni, ki jo pesnik običajno izpostavlja v pesniških nastavkih, na koncu prekinja popolno predajanje in prehajanje z enega subjekta na drugega ali, lahko bi rekli, stapljanje obeh romantičnih subjektov. Gre za popolno erotiko, ki vedno vzpostavlja harmonijo v ljubezenskem čustvovanju, hkrati pa se udejanja racionalno nadzorovana in zrela. To ni erotika disharmonije ali neuresničenosti, ni razčustvovana in iščoča poti do uresničitve. Od tod nova sintagma, ki se pojavlja tudi v naslovu pesniške zbirke *Ti, jaz, midva*. Pesnik je torej v ljubezni ustvaril svet idealnega, kjer se do popolnosti uresničuje.

Zadnja pesniška zbirka *Tiho romanje k zadnji pesmi* nosi nastavke samospraševanja, dvomov in obupa. Pesnika prevzema Tanatos. Smrt je

po svoje povsem običajna sestavina življenja, nosi pa v sebi bolečino ob soočanju s prezgodnjo izgubo bližnjega. Rojeva razmišljanja in spominjanja, morda samooboževanja. Tudi v soočenju s smrtjo hčere Varje se pojavlja dvoedina bolečina, vezana na paradoks življenja in smrti. Pesnik občuti živost hčere in lastno mrtvost, ko preživlja težke trenutke ločitve ter občuti lastno pešanje in disharmonijo srca (*Balada o očetu in mrtvi hčeri, I. Srčna aritmija*). Pesnik gradi na kontrastih, ki v sebi nosijo večno dvopolnost – kri, ki je vseskozi nosila strast in ogenj ljubezni, postaja “črna kri”, ki je vzplamtela v bolečini.

Višek Tanatosa dosega cikel sonetov *Pomladni pogovori z mrtvo hčerko ali Parabola o cvetoči češnji*. Zlobčev sonetizem se tu pokaže v perfekciji oblikovanja umetniške besede. Deset sonetov se povezuje v enotno vsebinsko tvorbo, ki hkrati govori o smrti in o življenju. Pesnik ne ukinja idealitete. Ohranja svet izhodov, ki so dani tako v zunanjem svetu narave, kot tudi v svetu iluzij in načrtov. Temeljno je spoznanje, da “skrivnostno krut je ta naš lepi svet”. Češnja, ki se v naravi spreminja, pesnika spodbuja k razmišljanju in občutenju sorodnosti z mladim dekletom. Od tod se rojevata tudi spomin in poskus analize odnosov med ljubečima se očetom in hčerjo. V oblikovno popolnem petrarkističnem sonetu lahko občutimo resnično globino ljubezni, tokrat očetove, ki raste iz smrtne tišine Tanatosa.

V nadaljevanju zbirke se pesnik nenadoma posveti pesmim, ki jih je v življenju preskočil ali nanje pozabil. Pesmi posegajo v odločilne trenutke njegovega življenja ali ustvarjanja. Pesem iz časa partizanstva osvetljuje pesnikov odnos do tistih težkih in svetlih trenutkov slovenske zgodovine, ki jim je tudi sam dodal svoj delež, spomin mu preide k mrtvemu bratu, ki je tragično končal svetniško življenje samostanskega brata, pesem posvečena sinu Jaši, ki se odpravi na Vaclavski trg, da bi položil cvetje na Pallachov grob, pa pesem, ki se odziva na vojne grozote v Bosni, pesem ob 11. septembru ... To so pesmi, ki ustvarjajo prehod k drugemu polu pesniške zbirke. Nosilni sklop pesmi je cikel sonetov *Ah, ti moji kraški bori*.

Pesnik spet zaživi v svoji pozi racionalnega opazovalca življenja in vztrajnega kljubovalca usodi. Odpre se nam pogled na Kras in sredi kraške pokrajine rastejo bori. Simbolika vztrajanja in iskanja moči v še tako krutih razmerah je poetsko upodobljena v prvem sonetu iz cikla desetih sonetov. Celoten tercetni del je poln občutenja moči, upodobljena je idealiteta, skozi katero se vidno realizira popolni Zlobčev vitalizem, ki je veliko več kot samo vera v življenje: “Ah, moji kraški bori! Prispodoba / upora: vam vrhov kot vitkim smrekam / vihar ne lomi, v kamen poženo // vam korenine, v krošnjah se svetloba / visokih sonc poletja igra s temò. / Med vami, bori, ni mi manj hudo, // pa vendar: upajoč se k vam zatekam.”

Ob borih bo pesnik lahko iskal zglede in bo kljuboval. Čeprav z občutkom sentimentalnosti je iz dneva v dan tesneje vezan na Kras in nenadoma se mu vrača idealiteta, ki jo je osnoval že v prvi samostojni pesniški zbirki. Čistost, moč in notranja energija mladosti zaživijo s Krasom. Od tod le še igriva kretnja k opažanju, da pohajajo moči, in tiho upanje, da bo le še kakšna iskra rodila bežen pesniški preblisk.

Ob dvomih in razmišljanjih pesnik vzpostavi na koncu še novo in hkrati stalno idealiteto – ljubezen. V zadnjih sonetih spet začutimo ljubezen kot rešilno moč in predajanje, ki je hkrati odpuščanje in priznavanje. Je hkrati vsakdanja pesem življenja in višek predajanja v besedilu in življenju, ki je kot umetniško popolno oblikovana *Visoka pesem*. Tako pesnik sklene lok Tanatos–Eros. Iz spoznavanja smrti in bolečine ob prekinitvi sobivanja z ljubljnim subjektom se razrašča dvom o lastnih močeh in zmožnostih preseganja bolečine, sledi kretnja k ustvarjanju moči in idealitete, ki je pri pesniku prisotna že od prvih pesniških poskusov, to je Kras. S simbolično upodobitvijo personificiranega bora je pesnik izrazil voljo in moč za vztrajanje in aktivno sprejemanje življenja, na koncu pa prehaja v umiritev v ljubezenski poeziji, ki skozi čustvo odrešujočega Erosa prinaša nove bistre in vedre trenutke sprejemanja življenja.

Eros zaživi kot popolna pesem. Je kot *Visoka pesem* z biblično vzvišenimi trenutki. V tej pesmi se Zlobec vrne k svojemu intimističnemu odzivu na življenje in ga izpove v izraziti kretnji njemu značilnega vitalizma.